

František Hrubín - Alí Baba a čtyřicet loupežníků

Žili dva bratři, Kásim a Alí Baba. Kásim byl zámožný, měl lány vinic a zahrad, Alí Baba sotva žaludek nasycil. Každého dne zrána se vypravil s třemi osly do hor, nasekal tam dříví, složil je do otýpek, naložil na osly a večer prodával dříví po domech. Co za dříví dostal, lehkou se ženou projedli a často šli hladoví spát.

Jednou zase seká dříví a rovná je do otýpek, a tu se nad křovinami zvedne oblak prachu a zazní dusot koní. Alí Baba se polekal, rozehnal osly a vylezl se schovat do koruny vysokého dubu. Než by deset napočítal, přihnalo se čtyřicet jezdců, muž hrozné tváře jim byl v čele, sestoupili z koní, sundali těžké vaky, přivěšené po straně na sedlech, a naložili si je na záda. Šli s nimi řadou ke skále zarostlé houštím. Ten, co je vedl, houští rozhrnul, odkryl železné dveře ve skále a zvolal:

„Sezame, otevři!“

Jak to vyřkl, dveře se samy otevřely a muži jeden za druhým vešli se svým nákladem do nitra skály.

Alí Baba se strachem tak roztřásl, že musel rukama i nohama obemknout větev, aby nespádl. Nevěděl, co počít, má-li slézt a utéci, nebo čekat, co bude dál. Za chvíli se však muži jeden po druhém trousili ze skály ven, za posledním se dveře samy zavřely, došli ke koním, přivázali prázdné vaky k sedlům, sedli na koně a tryskem byli pryč.

Alí Baba slezl ze stromu, celý ještě strachem rozklepaný, ale zvědavost mu nedala, rozhrnul houští u skály a stanul před železnými dveřmi. Chvilku se rozmýšlel, potom však přece tiše zvolal:

„Sezame, otevři!“

Dveře se hned samy otevřely a Alí Baba vstoupil do skály. Octl se v obrovské jeskyni, a než se stačil rozhlédnout, dveře se za ním s třeskotem zavřely. Ani si toho nevšiml, měl se tu čemu divit. Jeskyni osvětlovaly nádherné křišťálové lampy, visící ze stropu, a kolem dokola stály pozlacené stoly, pokryté vyšíványými ubrusy, plné jídel a nápojů, o jakých se mu ani nesnilo. Alí Baba z každého stolu kousek ochutnal, a než stoly obešel, byl syt; sotva chodil, jak se najedl. Už ho v téhle síni nic nebavilo, i vešel do druhé. Tam bylo složeno množství drahocenných oděvů, balíky brokátů a koberců ležely na zemi; všeho bylo tolik, že by se tu tisíc velmožů ustrojilo, sto královských paláců vyzdobilo.

Když si to Alí Baba všechno prohlédl, vstoupil do třetí síně. Ta byla plná pokladů, perly a démanty tam ležely na hromadách, jako by to bylo obyčejné kamení, truhlice zlatých peněz, vrchovatě nasypané, se ani nedovíraly, z měchů se sypaly náušnice a prsteny a na stěnách se blyštěly zlaté krunýře.

Alímu Babovi se z toho bohatství zatočila hlava. Běhal z kouta do kouta, probíral se zlatými penězi a skvosty, plnil si kapsy a zase je vysypával, aby měl kam dát ještě nádhernější klenoty. Když se trochu vzpamatoval, rozhodl se, že si vezme trochu zlatáček, a přichystal si jich tři měšce. „Nic špatného tím neudělám,“ řekl si v duchu, „beztoho je to loupežnická skrýš.“ Vzal měšce a donesl je ke dveřím.

„Sezame, otevři!“ zvolal a dveře se samy otevřely.

Alí Baba vyšel ven a dveře se zase zavřely. Měšce s penězi naložil na osly, přikryl je otýpkami dříví, aby nikdo neviděl, co si to veze domů, a vesele, že už teď má o sebe do smrti postaráno, zamířil k domovu.

Žena se vylekala, když před ní složil měšce, nechtěla s tím nic mít, ale když jí všechno vypověděl a slíbil jí, že už víckrát do jeskyně nepůjde, začala se z nenadálého bohatství také radovat a dala se do počítání té velké hromady zlatáček.

„Takhle bys počítala týden,“ řekl jí Alí Baba. „Nech toho a raději se ohlédneme po dobré skrýši, jen tak tu peníze nemůžeme mít.“

„Nechceš-li, abych peníze spočítala, aspoň je odměřím,“ pravila žena. „Musíme přece vědět, kolik peněz máme.“

Alí Baba se nerad se ženou přel a nechal ji, ať dělá, jak sama za dobré uzná. Žena nemeškala a běžela ke své švagrové, manželce Kásimově, a vypůjčila si od ní mírku na obilí. Kásimova žena byla zvědava, nač chudí příbuzní potřebují mírku, a než ji půjčila, dala na dno trochu vosku.

Žena Alí Baby přiběhla s mírkou domů a hned se dala do odměřování zlaťáků. Bylo jich na deset mírek. Alí Baba vykopal na zahradě jámu a zlaťáky do ní schovali. Nevšimli si, že se jeden zlatý peníz přilepil na vosk na dně mírky, a mírku i s ním donesli zpátky bohaté švagrové.

Ta, když ten zlaťák našla, zrudla hněvem a začala Kásimovi lát a vyčítat, jaký je hlupák, jak pomalu jejich bohatství rozmnožuje, zatímco Alí Baba má už tolik peněz, že je měří na mírky. Když se jí vysmál, že se zbláznila, kde že by Alí Baba vzal tolik peněz, řekla mu, jak se to dozvěděla.

Lakotného Kásima posedla závist. Hned k Alímu Babovi běžel, ukázal mu ten zlaťák, co se v mírce zachytil, a uhodil na bratra, jak k penězům přišel. Alí Baba se bratrovi se vším svěřil a nabídl mu, že se s ním o peníze rozdělí. Ale to bylo Kásimovi málo. Chtěl, aby ho Alí Baba dovedl k pokladu, že si vezme, kolik bude chtít.

Alímu Babovi nezbylo než bratra poslechnout. Dovedl ho do hor, ukázal mu v houštině železné dveře do skály, řekl mu, co má říci, aby se dveře otevřely, a rychle pelášil domů; nechtěl s tím už nic mít, měl z loupežníků strach.

Kásim si s sebou přivedl deset mezků, každý z nich měl po straně uvázané dvě velké truhlice; ty všechny chtěl Kásim naplnit zlatem a klenoty. Uvázal mezky u stromu, šel k železným dveřím a zvolal:

„Sezame, otevři!“

Hned byly dveře dokořán, i vstoupil Kásim dovnitř a čekalo ho stejné překvapení jako předtím Alího Babu. Ale lakotný Kásim se tak brzy nevzpamatoval jako jeho bratr. Počínal si jako posedlý. Zkoušel tahat ke dveřím těžké truhly plné zlata a velké měchy se skvosty, jako by to všechno mohl pobrat najednou. Když už se únavou sotva vlekl, dostal přece trochu rozumu a viděl, že musí po troškách dopravit to, co si chce vzít, ke dveřím a odtud ven do truhlic. I sebral zlatou přílbu, která se povalovala v koutě, a tou nabíral v truhlách a pytlích zlato, skvosty a drahé kamení a nosil je na hromadu ke dveřím. Když už se mu zdála hromada dost velká, stoupl si u dveří a chtěl říci kouzelnou průpověď, aby se otevřely.

Ale za nic na světě si na ni nemohl vzpomenout. Pamatoval se, že v té průpovědi je jméno nějakého semínka. I zkoušel to všelijak. „Ječmene, otevři!“ volal, nebo: „Kmíne, otevři! Pšenice, otevři! Rýže, otevři!“, a tak vyjmenoval všechno obilí, všechna semena, co znal, ale na sezamové semínko nepřišel. I sedl si u dveří, unaven a udýchán tím voláním a ustrašen, co si tu v jeskyních počne, nedostane-li se odtud. V tom se venku ozval dusot koní a křik. To se vraceli loupežníci s novou kořistí. Kásimovi se srdce zastavilo, ani pohnout se neodvážil. Slyšel, jak se loupežníci rozčileně dohadují; to našli jeho osly a dostali strach, že někdo na ně číhá v záloze. Nakonec se utišili a Kásim zaslechl, jak jeden z nich zvolal: „Sezame, otevři!“

Dveře se otevřely a Kásim, jak byl tak poděšen a zmaten, vyrazil ven, loupežníkům rovnou do ruky. Vrhli se na něho a zabili ho. Když přidali k pokladům v jeskyni nový lup, položili nebožtíka Kásima uvnitř za dveře pro výstrahu, kdyby se snad ještě někdo jiný odvážil do skrýše, aby viděl, jak to s ním dopadne. Potom odjeli cvalem pryč.

Zatím Kásimova manželka čekala, čekala den a noc, další den a další noc, a když se Kásim nevracel, přiběhla ustrašená k Alímu Babovi, aby šel bratra hledat. Alí Baba se vydal do hor; nic dobrého nečekal. Šel rovnou ke skále, otevřel ji kouzelnou průpovědí a za dveřmi našel bratrovo tělo. Otrásl se hrůzou a hned věděl, že tu byli loupežníci. Vrátil se domů pro mezka a za tmy na něm odvezl Kásimovu mrtvolu.

To bylo v Kásimově domě nářku a bědování, jeho manželka se rozumem div nepominula. Alí Baba sám obstaral bratrovi pohřeb, rozhlásili, že umřel po zkažené vodě, a po pohřbu se Alí Baba dohodl se švagrovou, že se k ní se ženou nastěhují. Alí Baba k jejímu majetku přidal peníze z loupežnického pokladu a začali společně hospodařit. Dobře se jim vedlo, na

loupežníky už nemysleli a Alí Baba by se byl v tu stranu nevydal ani za všechny poklady světa. Dobře žili, co se na ně chystá, netušili.

Jednou se zase loupežníci vrátili s bohatým lupem. Jak se polekali, když za dveřmi v jeskyni nenašli Kásimovo tělo. Poznali, že je tu ještě někdo, kdo o jejich skrýši ví, i přísahali, že ho najdou, ať je kdekoli, a ze světa ho sprovodí. Radili se a nakonec náčelník zvolil nejsrdnatějšího a nejchytřejšího z těch čtyřiceti, aby se přestrojil za kupce a vydal do města. Tam měl vypátrat, kdo v poslední době měl pohřeb a kdo najednou zbohatl.

Loupežník přestrojený za kupce se procházel ulicemi a po tržištích a nenápadně se vyptával. Tak se dověděl, co chtěl vědět: že tu měl nedávno pohřeb bohatý Kásim, že se vdova po něm dala dohromady s jeho bratrem Alím Babou, že zakoupili nové zahrady a vinice a nastěhovali se do domu po bohatém šejkovi. Loupežník se dal jedním chlapcem k tomu domu dovést. Důkladně si dům prohlížel a řekl si, že si jej bude pamatovat podle zvláštních dveří. Když se však rozhlédl ulicí, uviděl, že takové zvláštní dveře mají všechny domy v sousedství. Aby si je nespítl, udělal na dveře domu Alího Baby kolečko křídou. Pak spěchal k druhům do hor, aby jim podal zprávu, jak pořídil.

Alí Baba měl služebnou Mardžánu, velice chytrou dívku. Ta se ráno vracela z koupě, a hned jí to bílé kolečko na dveřích padlo do oka. Měla za to, že je nakreslil nějaký uličník, ale že byla opatrná, vzala křidu a pro všechny případy označila bílým kolečkem dveře deseti sousedních domů.

Zatím už se loupežníci uradili, že dům Alího Baby přepadnou. Převlékli se do šatů obyčejných lidí, pod košile ukryli meče a vydali se, každý jinou stranou, do města. Ten, co dům Alího Baby vyslídil, vedl náčelníka rovnou do známé ulice a tam se vmísili mezi chodce. Když přišli k domu s dveřmi označenými bílým kolečkem, loupežník šťouchl loktem do náčelníka a zašeptal:

„Tohle je ten dům, udělal jsem na dveřích kolečko křídou, abych si jej nespítl.“ Myslí, že ho náčelník za tu chytrost pochválí, ale náčelník mu zlostně zahučel do ucha:

„Podívej se, hlupáku, tamhle na dveřích je také bílé kolečko, a tamhle také.“

Loupežníkovi nešlo do hlavy, jak se tam ta ostatní kolečka mohla dostat, a když na něj náčelník uhodil, aby mu ukázal ten pravý dům, byl tak popleten, že na žádný nemohl s jistotou ukázat. I šli na tržiště, kde se zatím v přestrojení potulovali ostatní loupežníci, dali jim znamení a všichni se z města jeden po druhém vytratili a sešli se v horách.

Tam náčelník vynesl soud nad neschopným slídilem a dal mu stít hlavu. Pak vyslal jiného, aby pátral. Tomu se vedlo podobně jako prvnímu. Vyptával se, až našel dům Alího Baby. Také si všiml, že se dveře toho domu podobají dveřím domů sousedních. Ze strachu, aby si je nespítl, řízl se do prstu a krví udělal na dveřích kolečko.

Pak se vrátil do hor a zase se všichni přestrojili do obyčejných šatů, pod košile schovali meče a spěchali, každý jinou stranou, do města.

Zatím však chytrá Mardžána uviděla na dveřích domu svého pána červené kolečko. Vzbudilo to v ní podezření, že někdo proti jejímu pánu něco zlého chystá. Šla zrovna z koupi s čerstvě zabitými rybami. Namočila si prst v krvi a udělala na dveře deseti domů v sousedství stejné znamení.

Loupežníci už dorazili do města, vmísili se mezi lidi na tržišti a náčelník se slídilem se vydali k domu Alího Baby.

Když náčelník a jeho slídil přišli do ulice, kde Alí Baba bydlil, slídil ukázal na jedny dveře a pravil: „Je to tenhle dům, udělal jsem na dveřích červené kolečko, abych si to nespítl.“

„Víš to jistě?“ osopil se na něj náčelník. „Není to ten dům vedle?“

Loupežník se podíval na dveře vedlejšího domu a div nepadl do mdlob: tam také bylo na dveřích červené kolečko, na dveřích dalšího domu také a tak napočítali dveří se stejným znaméním deset. Nezbylo jim nic jiného, než se vrátit do hor. Náčelník nad slídilem vynesl soud a dal mu stít hlavu. A rozhodl se, že teď bude pátrat sám.

V přestrojení přišel do města, vyptával se jako oni dva před ním, kdo v poslední době umřel a kdo zbohatl, a tak se brzo dozvěděl, co chtěl, a dostal se před dům Alího Baby. Neudělal

si však žádné znamení na dveřích, ale spočetl si, kolikátý dům to je od konce ulice, a vrátil se k svým lidem. Vyložil jim, jaký má plán, a hned jej začali provádět.

Rozešli se po okolním kraji a nakoupili dvacet mezků a čtyřicet velkých měchů. Když se s mezky a měchy zase sešli v horách, náčelník loupežníkům rozkázal, aby se pořádně ozbrojili a každý aby si do jednoho toho měchu vlezl. Protože bylo o dva popravené loupežníky méně, zbývaly ještě dva měchy. Ty naplnil náčelník olivovým olejem. Potom všechny měchy zavázal, ty s loupežníky postříkal navrch trochu olejem, naložil měchy na mezky, na každého mezka dva, a vydal se s nákladem k městu.

Šel tak, aby se tam dostal až za tmy. Jako náhodou hnal své mezky s nákladem tou známou ulicí, v duchu odpočítával domy a před tím pravým se zastavil. Před domem na kamenné lavici zrovna seděl Alí Baba a spokojeně odpočíval.

Loupežník se mu uctivě poklonil a pravil:

„Jsem v městě cizinec, jdu prodat dobrý olivový olej; tržiště však už je zavřeno. Porad' mi, dobrý muži, kde bych našel nocleh pro sebe a pro ta unavená zvířata.“

„Bud' vítán,“ řekl Alí Baba. „Pocti můj dům a zůstaň u mne na noc.“

Loupežník poděkoval mnoha lichotnými slovy a zavedl mezky na dvůr domu. Sundal měchy a postavil je do řady ke zdi. Už měl s druhy umluveno, že na dané znamení vylezou z měchů, přepadnou dům a všechny lidi v něm pobijí.

Když loupežník s Alím Babou povečeřel, odebral se na lože; uchystali mu je v nejlepší světnici v domě.

Alí Baba si dal ještě před spaním uvařit polévku z masa. Mardžána začala polévku chystat, a tu v lampě došel olej; lampa zhasla. Mardžána si vzpomněla, že je na dvoře čtyřicet měchů s olejem, i vzala džbán a šla na dvůr, že si trochu oleje vezme. Ale hrůza ji přimrazila, když přišla k prvnímu měchu a z něho se pošeptmu ozvalo:

„Už je, pane, čas, abychom se do toho dali?“

Srdnatá Mardžána sebrala všechny síly a změněným hlasem zašeptala:

„Ještě čekej!“

Potom šla k druhému měchu a z něho se ozvalo:

„Už je čas, pane?“

„Ještě čekej,“ odpověděla změněným hlasem Mardžána. Šla k dalšímu měchu, po něm zase k dalšímu a z osmatřiceti měchů se jí ozvalo: „Už je čas, pane?“ A Mardžána na osmatřicet stejných otázek osmatřicetkrát odvětila: „Ještě čekej!“ Teprve v posledních dvou měsích našla to, co hledala, olej.

Běžela rychle do domu, vzala velký měděný kotel, naplnila jej olejem a rozdělala pod ním oheň. Uhádla, že jsou v těch měsích schováni zlí lidé, a nepospíší-li si, zle že se Alímu Babovi a všemu domu povede. Když se olej vařil, nabrala do džbánu a hrdlem měchů lila vroucí olej na hlavy loupežníků. Tak všech osmatřicet loupežníků zahubila.

Potom teprve uvařila polévku pro Alího Babu, donesla mu ji a řekla:

„Teď se můžeš v klidu najíst, už se ti nic zlého nestane.“

„Co by se mi mělo stát?“ ptal se udivený Alí Baba.

Mardžána mu všechno vypověděla od začátku, o bílém a červeném znaménku na dveřích, o těch lidech v měsích na dvoře, i o tom, jak na ně vyžrála.

Alí Baba dojedl polévku, ruce se mu při jídle pěkně třásly, a Mardžána dovyprávěla. Pak Mardžána doběhla pro strážce a ty obsadily všechny vchody, aby náčelník loupežníků nemohl utéci.

Ten, když všechno v domě utichlo, začal z okna světnice, kde měl ustláno, házet do dvora kaménky, jak to měl se svými lidmi ujednáno. Ale z měchů se neozval ani hlásek, nic se v nich nepohnulo. Náčelníkovi to bylo divné, seběhl na dvůr, naklonil se nad prvním měchem a tiše řekl:

„Vylez. Co je s tebou?“

Když nedostal odpověď, podíval se do měchu a zhrozil se nad tím, co uviděl. Obešel všechny měchy, a ve všech ho čekala stejně hrozná podívaná. Poznal, že se jeho lest prozradila,

a dal se na útěk. Ale ve dveřích domu ho zadržely stráže a odevzdaly ho soudu. Dopadl tak jako ti dva jeho slídilové: přišel o hlavu.

Alí Baba chytré a věrné Mardžáně daroval svobodu a od té chvíle žila v domě s jeho ženou a s vdovou po Kásimovi jako rovná s rovnými. Nikdy ho ani ve snu nenapadlo, aby se vydal do hor v ta místa, kde měli loupežníci skrýš, i když poznal v onom falešném kupci s olejem náčelníka loupežníků a v těch, co zahynuli v měsích, lidi z jeho družiny. Byl by teď mohl bez obav ten poklad třeba celý odnést, ale stačilo mu, co měl, a byl šťastně živ až do smrti.

HRUBÍN, František. Špalíček veršů a pohádek. Praha: Albatros, 1978, Alí Baba a čtyřicet loupežníků s.325-332.

1. Které blízkovýchodní reálie jsou jiné než střeoevropské?
2. Jak se živil Alí Baba a jak Kásim?
3. Který z nich byl povahově lepší? Měl nějaké špatné vlastnosti?
4. Jaký byl Kásim?
5. Proč zemřel Kásim?
6. Kdy zjistili loupežníci, že jim do jeskyně opakovaně někdo vstupuje?
7. Kolikrát museli hledat Alí Babův domov?
8. Kdo Alí Babovu rodinu zachránil od jisté smrti?
9. Co si za to vysloužila?
10. Vrátil se někdy Alí Baba do jeskyně?
11. Jakým příslovím lze pohádku vystihnou?

Řešení:

- 1) Např. sezam, prodej olivového oleje v měchách, osli a mezci, měření množství v měrci, ne na váze, otrokyně apod. (+ jména)
- 2) Alí Baba prodával otýpky dříví, Kásim měl vinice a zahrady.
- 3) Alí Baba; ne, byl pouze kladným hrdinou
- 4) Lakomý, závistivý, chamtivý...
- 5) Nepamatoval si průpovídku a musel zůstat v jeskyni, kde ho loupežníci zabili.
- 6) Když nenašli Kásimovu mrtvolu.
- 7) 3x
- 8) Služebná Mardžána
- 9) Dostala od Alí Baby svobodu (byla propuštěna z otroctví)
- 10) Ne
- 11) Kdo chce všechno, nemá nic.